

А.В. ГРИЦЕНКО*
(Національна академія управління, м. Київ, Україна)

Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній

Страховання є важливим та незамінним елементом фінансового забезпечення розвитку економіки. Однак, задля ефективного виконання своїх функцій, страхові компанії повинні приділяти належну увагу підтримці достатнього рівня їх фінансової стійкості. Метою статті є оцінка факторів, що впливають на забезпечення фінансової стійкості страхових компаній в умовах ризикового середовища їх діяльності. Розглянуто зміст фінансової стійкості страхових компаній з трьох позицій: математичної, економічної та юридичної. Визначено процеси діяльності страхових компаній, які залежать від рівня забезпечення їх фінансової стійкості. Обґрунтовано вплив тарифної політики на фінансову стійкість страхових компаній. Показано залежність тарифної політики, клієнтської політики та ефективності внутрішніх бізнес-процесів страхових компаній. Проведено аналіз факторів, що впливають на фінансову стійкість страхових компаній. Виявлено, що фінансова стійкість страховиків в основному залежить від внутрішніх факторів у середньостроковій та довгостроковій перспективах, а також враховує наявну тарифну політику фінансової установи.

Ключові слова: фінансова стійкість, страхові компанії, тарифна політика, клієнтська політика, нетто-тариф.

А.В. ГРИЦЕНКО
(Национальная академия управления, г. Киев, Украина)

Обеспечения финансовой устойчивости страховых компаний

Страхование является важным и незаменимым элементом финансового обеспечения развития экономики. Однако, для эффективного выполнения своих функций, страховые компании должны уделять должное внимание поддержке достаточного уровня их финансовой устойчивости. Целью статьи является оценка факторов, влияющих на обеспечение финансовой устойчивости страховых компаний в условиях множества рисков среды их деятельности. Рассмотрено суть финансовой устойчивости страховых компаний с трех позиций: математической, экономической и юридической. Определены процессы деятельности страховых компаний, которые зависят от уровня обеспечения их финансовой устойчивости. Обосновано влияние тарифной политики на финансовую устойчивость страховых компаний. Показана зависимость тарифной политики, клиентской политики и эффективности внутренних бизнес-процессов страховых компаний. Проведен анализ факторов, влияющих на финансовую устойчивость страховых компаний. Выявлено, что финансовая устойчивость страховщиков в основном зависит от внутренних факторов в среднесрочной и долгосрочной перспективах, а также учитывает имеющуюся тарифную политику финансового учреждения.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, страховые компании, тарифная политика, клиентская политика, нетто-тариф.

A. V. HRYTSENKO
(National Academy of Management, Kyiv, Ukraine)

Ensuring the Financial Stability of Insurance Companies

Insurance is an important and indispensable element of financial support for the development of economy. However, to effectively perform their functions, insurance companies should pay due attention to supporting the adequate level of their financial stability. The purpose of the article is to assess the factors affecting the provision of financial stability of insurance companies in conditions of risky environment of their activity. The essence of financial

* Гриценко Антон Вадимович, здобувач Національної академії управління (м. Київ).

stability of insurance companies was considered from three positions: mathematical, economic and legal. The processes of activity of insurance companies were determined, which depend on the level of ensuring their financial stability. The influence of the tariff policy on the financial stability of insurance companies was proved. The dependence between the tariff policy, client policy and efficiency of internal business processes of insurance companies was shown. The analysis of the factors influencing financial stability of the insurance companies was carried out. It was revealed that the financial stability of insurers mainly depends on internal factors in the medium and long term, and also takes into account the existing tariff policy of the financial institution.

Keywords: *financial stability, insurance companies, tariff policy, client policy, net tariff.*

Постановка проблеми. Страхування є важливим та незамінним елементом фінансового забезпечення розвитку економіки. Однак, задля ефективного виконання своїх функцій, страхові компанії (далі – СК) повинні приділяти належну увагу підтримці достатнього рівня їх фінансової стійкості. Як зазначає Н.В. Ткаченко, сучасна світова економічна криза негативно вплинула на фінансовий сектор, зокрема на банківську і страхову системи. Ситуація ускладнюється ще й тим, що цей вплив має комплексний характер, адже криза зачепила суміжні й тісно пов'язані зі страхуванням сфери – фондовий, валютний ринки та ринок нерухомості. Саме тому забезпечення фінансово стійкого функціонування страхових компаній набуває нині особливого значення [10, с. 83].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Закордонними і вітчизняними дослідниками у сфері страхування сформовані загальні вимоги до забезпечення фінансової стійкості, які стосуються достатнього обсягу власних коштів страховика, удосконалення методів формування страхових резервів для досягнення результатів збалансованої тарифної політики. Серед авторів, які досліджували питання фінансової стійкості страховиків, слід відзначити таких як Н.М. Внукова та Н.І. Притула [1], Л. Временко та О. Корват [2], В.І. Ерастов [3], А.М. Єрмошенко [4], О.Є. Журавльова [5], А.М. Кривенцова та О.В. Павловська [6], Л.Д. Лебединська і Л.М. Ремньова [7], А.В. Литвин [8], О.В. Сергієнко [9], Н.В. Ткаченко [10].

Забезпечення фінансової стійкості страховиків об'єднує широкий спектр інструментів, зокрема програми перестрахування та диверсифікації підходів до розміщення страхових резервів. Проте, актуальним сьогодні є удосконалення підходів до забезпечення фінансової стійкості страховиків шляхом обґрунтування можливості ширшого використання математичних методів, а також врахування юридичної та економічної точок зору на проблему.

Метою статті є оцінка факторів, що впливають на забезпечення фінансової стійкості страхових компаній в умовах ризикового середовища їх діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова стійкість страховиків передбачає забезпечення ряду позитивних факторів для зовнішнього середовища в цілому, позитивно впливаючи на бізнес-активність реального сектору економіки та учасників ринку фінансових послуг. Фінансово стійка страхова система дозволяє бізнес-сектору провадити таку діяльність, яка б регулювала міру невизначеності в суспільстві та договірних відносинах учасників ринку фінансових послуг, а також приватному житті окремих фізичних осіб.

З математичної точки зору фінансова стійкість СК полягає в нівелізації масиву ризиків та загроз, які об'єднують її профільну діяльність та супровід фінансово-господарських процесів, проводячи фільтрацію та корегування потенційних економічних збитків як на макрорівні, так і на макрорівні діяльності. За рахунок забезпечення фінансово стійкого страхового ринку набувають розвитку наступні процеси:

- поступова заміна застарілих процесів по формалізованих та обов'язкових видам страхових операцій, що підпорядковуються загальноекономічним стратегічним завданням в рамках програм уряду;

- поживлення інвестиційного клімату та розвиток програм державної підтримки з фінансування альтернативних каналів хеджування ризиків суб'єктів, які надають або отримують послуги;

- оновлення матеріально-технічної, кадрової та інтелектуальної бази, що призведе до модифікування страхових послуг та їх підтримки засобами автоматизованого обліку, скорингу, андеррайтингу тощо;

- підвищення загальної лояльності та сприйняття страхових установ цільовою аудиторією в умовах конвергенції та консолідації учасників ринку, що дозволить підвищити конструктивну комунікаційну політику у форматі «страхова компанія – клієнт», позначивши перспективні точки подальшого розвитку;

- гармонізація платіжного балансу всередині фінансової системи, в рамках якої проходить поживлення економічних інтересів;

- підвищення загальної ділової активності у відповідності до джерел збільшення показників основної діяльності та задоволення потреб реального сектору економіки;

- вчасна ідентифікація та періодизація загроз в процесі функціональної та профільної діяльності СК за принципом превентивізації ризику, що об'єднує загальні зусилля асоціативних органів, направлених на конфронтацію з боку третіх сторін, які очікувано націлені на завдання умисної шкоди страховику чи заволодіння його ресурсами;

- управління взаємовідносинами з клієнтами, розрахованими з процесуальними і технологічними нормативами супроводу страхових і профільних операцій.

З юридичної точки зору договірні відносини між СК, її клієнтами, контрагентами та материнською компанією мають бути впорядковані таким чином, щоб було враховано увесь масив потенційних загроз та небезпек для фінансової стійкості страховика. Рівень стабільності середовища діяльності СК характеризує ту кількість випадків, яка потенційно може бути хеджована у загальному масиві випадків і

Фінанси та оподаткування

впорядковується контрзаходами впливу (корегування, превентивізація, адаптація, реструктуризація, перестрахування, договірне списання, врегулювання збитків, модифікація та перерозподілу договірних умов, попередження стороннього впливу).

Отже, фінансова стійкість СК виступає композитною характеристикою тарифної, інвестиційної, фінансової, перестраховальної політики установи, яка зважена на профільні ризики, що прийняті на баланс та додаткові ризики в рамках основної діяльності. Ознаки дотримання страховиком перелічених вимог фінансової стійкості є гарантією для клієнтів та контрагентів СК щодо отримання страхового покриття.

Індикатором тарифної політики СК є страховий тариф, який характеризується як ставка страхової премії від оціночної вартості об'єкту страхування та, з іншого боку, представляє собою ступінь та вартість ризику з урахуванням похідних видатків, які є базовою умовою для виконання страховиком відповідальності згідно договірних відносин. Згідно нормативного визначення страховий тариф обчислюється як відсоток страхового платежу з оціночної вартості активу у конкретизованому часовому проміжку.

Загальноприйнята практика дослідження фінансової стійкості СК в основному ґрунтується на аналізі нетто-тарифу, який не може характеризувати її адекватно (у повній мірі при зростаючій динаміці потенційного ризику або неочікуваних стрес-факторів). Масив змінної інформації в рамках тарифної політики включає такі фактори як число діючих угод, умовну надійність страхових активів в узгодженості до поточного рівня виплат, зваженого на очікуваний рівень загроз прийнятих СК тощо.

Таким чином, бачимо, що фінансова стійкість СК в основному залежить від внутрішніх факторів впливу у середньостроковій та довгостроковій перспективах. При цьому, загрози зовнішніх факторів на сьогоднішній день можуть негативно вплинути на поточну діяльність СК у короткостроковій перспективі, що найчастіше відбувається через непрофесіоналізм топ-менеджменту, слабе відпрацювання аналітичних звітів андеррайтингом та службою ризик-менеджменту страховика.

Розбалансованість страхового портфеля призводить до платіжного дисбалансу або браку ліквідних коштів СК, виходячи з тих історичних особливостей діяльності та профільних ризиків, які приймаються страховиком в рамках його стратегії розвитку.

Збитковість страхової компанії накоплена протягом довгострокового періоду є також важливим фактором загрози для його фінансової стійкості та подальшого існування, так як вимивання резервів, за рахунок яких покриваються збитки, рано чи пізно призведе до порушення їх мінімально допустимого рівня та падіння реальної ліквідності організації. Оскільки страховики виступають основоположним інвестиційним фінансовим посередником, здатним акумулювати мільярдні обсяги коштів на банківських депозитних та поточних рахунках, то загрози з якими стикається СК у зовнішньому середовищі можуть раптово послабити її фінансову стійкість. Зокрема, це може відбуватися у ситуаціях, коли проходить банкрутство банку, у якому зберігалися резервні та поточні кошти СК. Вплив тарифної політики на фінансову стійкість СК розкрито на рис. 1.

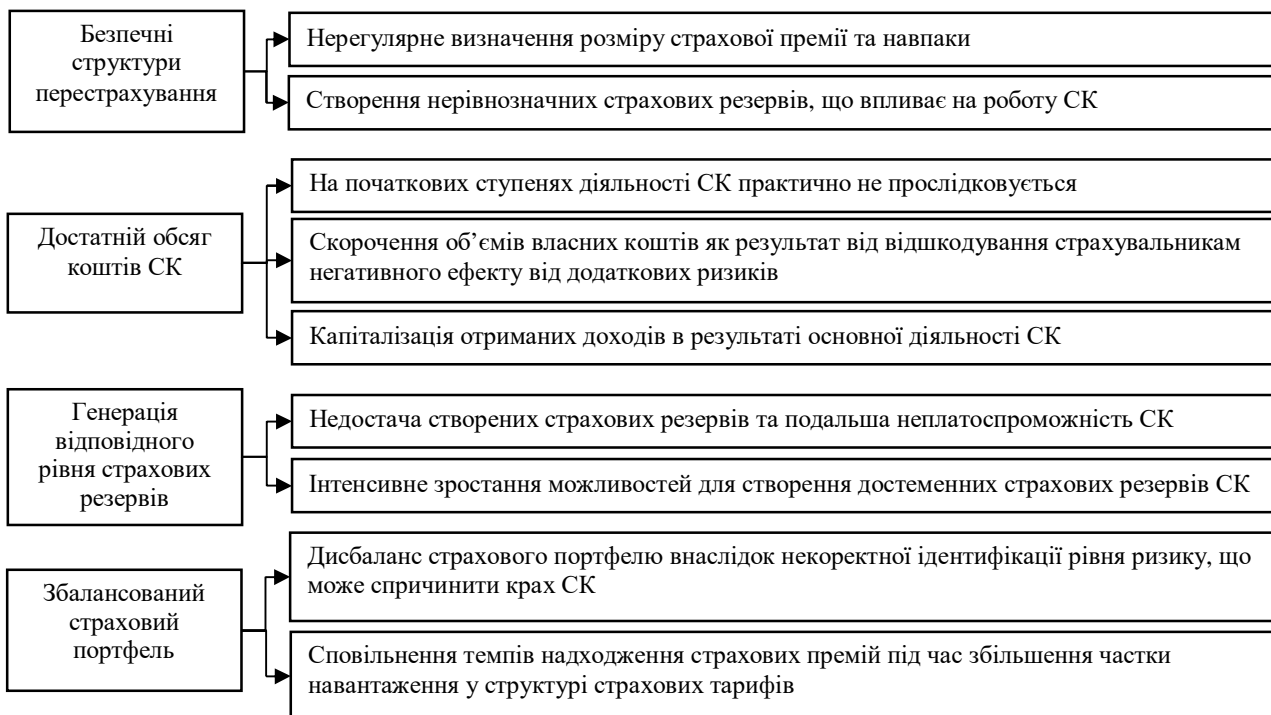

Рис. 1. Вплив тарифної політики на фінансову стійкість страхової компанії

Джерело: побудовано автором на основі [9].

У якості вдосконаленої інтерпретації критеріїв забезпечення фінансової стійкості СК пропонуємо прозорості капіталу страховика, його ступеню розповсюдження серед інвестиційних проєктів для доступності публічної інформації цільової клієнтської аудиторії, її вільного розкриття. На сьогоднішній день не має єдиного способу детермінації поточного стану капіталу СК, який би індексував композицію його використання, навантаження тарифної політики, нормативів достатності, адекватності та ефективності інвестування. Враховуючи вплив тарифного навантаження на фінансову стійкість СК в рамках конкурентної боротьби між альтернативними установами, охарактеризуємо підхід до обчислення страхового тарифу. При цьому врахуємо обчислення нетто-тарифу та навантаження на фінансову стійкість СК у вигляді [9]:

$$K_{\sigma} = \frac{K_n}{1-M(\%)} \quad (1)$$

де K_{σ} – брутто-тариф;
 K_n – нетто-тариф;

$M(\%)$ – частка навантаження у структурі брутто-тарифу.

Величина нетто-тарифу в загальному вигляді може бути обчислена за наступною формулою:

$$K_n = \sqrt{\frac{1-F(a)}{r \cdot p(a)}} + t_y \cdot p(a) \cdot l \cdot 100 \quad (2)$$

де $p(a)$ – можливість настання страхової події за конкретним ризиком;

l – коефіцієнт взаємозалежності середньої виплати за одну угоду страхування до середньої страхової суми на один договір;

t_y – індикатор ступеня U -помірного розподілу;

r – число поточних угод страхування за конкретним ризиком.

Залежність брутто-тарифу за результатами розрахунків була оцінена нами на рівні 0.7 за навантаження у загальному переліку статей дохідності страхових компаній.

Візуалізуємо залежність трьох складових, а саме тарифної політики, клієнтської політики та ефективності внутрішніх бізнес-процесів страхових компаній (рис. 2).

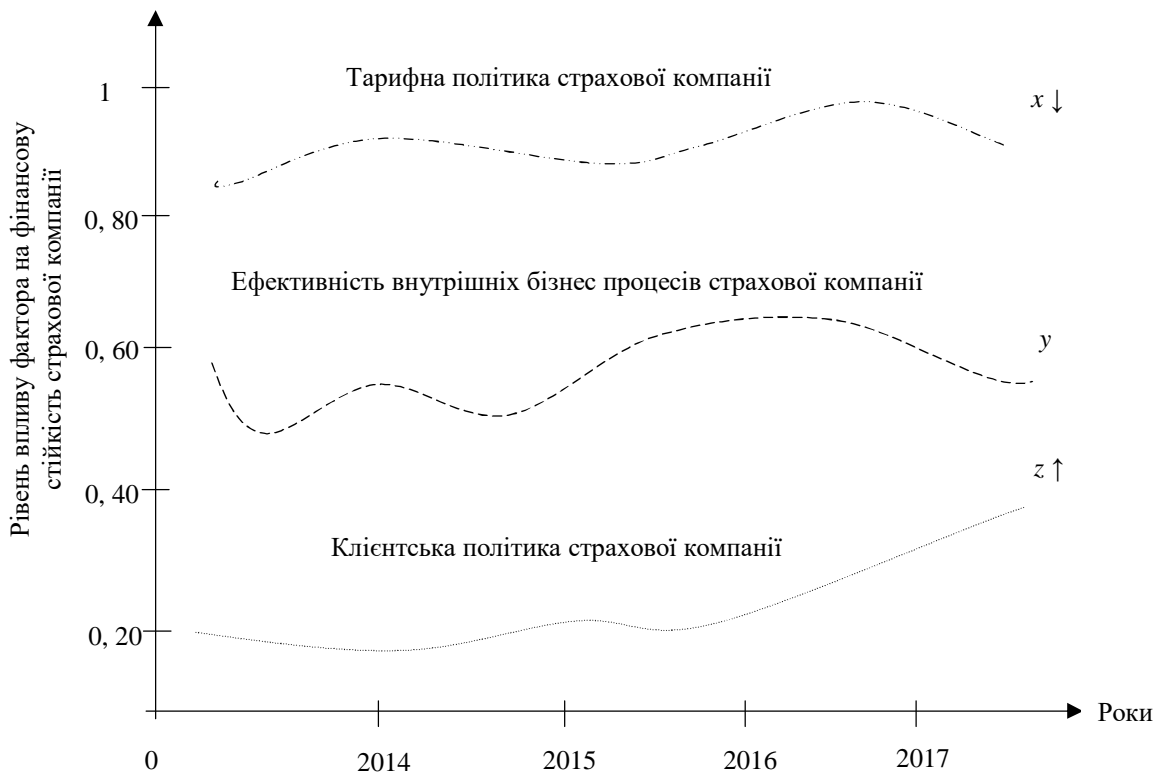

Рис. 2. Аналіз факторів впливу на фінансову стійкість страхових компаній за 2014-2017 рр.

Джерело: побудовано автором.

Як свідчать результати проведеного дослідження, на забезпечення фінансової стійкості страхових компаній має визначальний вплив величина страхового тарифу та порядок його формування. Відтак вітчизняна страхова система може вважатися умовно стійкою, хоча наявна кількість ризиків, що нею обслуговується, є фіктивною та неочікуваною до покриття.

У фінансово-економічному аспекті фінансова стійкість страхової компанії безпосередньо пов'язана з її платоспроможністю як суб'єкта господарювання, з однієї сторони, та профільного небанківського посередника з іншої сторони. Проте, на нашу думку, вищезазначені нормативи не в повній мірі можуть адекватно відобразити проблематику фінансової стійкості страхових компаній.

Висновки. Елементи впливу на фінансову стійкість страхових компаній об'єднують науково-методичні підходи до її ідентифікації в рамках волатильного середовища, детермінують спроможність страховика обслуговувати договірні зобов'язання у довгостроковій перспективі. За рахунок перестраховування страхова компанія ефективно розподіляє обігові кошти сформовані шляхом страхових премій, що дозволяє оптимізувати потенційні порушення фінансової стійкості внаслідок негативних змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

В якості вдосконаленої інтерпретації критеріїв забезпечення фінансової стійкості страховиків розвинуто транспарентний підхід з метою визначення прозорості капіталу фінансової установи. Встановлено, що фінансова стійкість страховиків в основному залежить від внутрішніх факторів впливу у середньостроковій та довгостроковій перспективах, а також враховує наявну тарифну політику фінансової установи. Враховуючи вплив тарифного навантаження на фінансову стійкість страховика та фактори проведення профільної діяльності в рамках конкурентної боротьби між альтернативними установами, було розкрито порядок обчислення страхового тарифу шляхом розрахунку нетто-тарифу та навантаження на платоспроможність страховика.

4 Список використаних джерел

1. Внукова Н. М., Прутула Н. І. Методичні підходи до оцінки фінансової надійності страховиків. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2009. Вип. 113/114. С. 4-7.
2. Временко Л., Корват О. Підходи до оцінки фінансової стійкості страхових компаній в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2008. Вип. 105. С. 100-112.
3. Ерастов В. І. Основні тренди страхового ринку зарубіжних країн, що мають позитивний вплив на інтернет-страхування. *Облік і фінанси*. 2016. № 2(72). С. 110-118.
4. Єрмошенко А. М. Методичний підхід до аналізу стресостійкості страхових компаній. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 7. С. 369-377.
5. Журавльова О. Є. Забезпечення фінансової стійкості страхової компанії шляхом оптимізації структури страхового портфелю. *Наука й економіка*. 2013. Вип. 3. С. 158-167.
6. Кривенцова А. М., Павловська О. В. Оцінювання фінансової стійкості страхових компаній-зарубіжний досвід для України. *Європейські перспективи*. 2016. Вип. 2. С. 138-147.
7. Лебединська Л. Д., Ремньова Л. М. Фактори забезпечення фінансової стійкості страхових компаній в глобальному середовищі. *Чернігівський науковий часопис Чернігівського державного інституту економіки і управління. Сер. 1: Економіка і управління*. 2011. № 1. С. 113-120.
8. Литвин А. В. Порівняння підходів до оцінки фінансової стійкості страхових компаній. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2013. Т. 146. С. 68-73.

9. Сергієнко О. В. Місце страхового тарифу у забезпеченні фінансової стійкості страхової компанії. *Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання*. 2011. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=652>

10. Ткаченко Н. В. Фінансова стійкість страхових компаній в умовах глобалізації. *Фінанси України*. 2010. № 3. С. 82-91.

4 References

1. Vnukova, N. M., Prytula, N. I. (2009). *Metodychni pidkhody do otsinky finansovoi nadiinosti strakhovykh kompanii* [Methodical approaches to assessing the financial reliability of insurers]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriya: Ekonomika*, (113/114), 4-7.
2. Vremenko, L., Korvat, O. (2008). *Pidkhody do otsinky finansovoi stiikosti strakhovykh kompanii v Ukraini* [Approaches to the assessment of the financial stability of insurance companies in Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriya: Ekonomika*, (105), 100-112.
3. Erastov, V. I. (2016). *Osnovni trendy strakhovoho rynku zarubizhnykh krain, shcho maiut pozytyvnyi vplyv na internet-strakhuvannia* [Main trends in insurance market of foreign countries that have positive impact on internet insurance]. *Oblik i finansy*, (2(72)), 110-118.
4. Yermoshenko, A. M. (2016). *Metodychnyi pidkhid do analizu stresostiikosti strakhovykh kompanii* [Methodical approach to the analysis of the stress resistance of insurance companies]. *Aktualni problemy ekonomiky*, (7), 369-377.
5. Zhuravlova, O. Ye. (2013). *Zabezpechennia finansovoi stiikosti strakhovoi kompanii shliakhom optymizatsii struktury strakhovoho portfeliu* [Ensuring financial stability of the insurance company by optimizing the structure of the insurance portfolio]. *Nauka y ekonomika*, (3), 158-167.
6. Kryventsova, A. M., Pavlovska, O. V. (2016). *Otsiniuvannia finansovoi stiikosti strakhovykh kompanii-zarubizhnyi dosvid dlia Ukrainy* [Estimation of financial stability of insurance companies – foreign experience for Ukraine]. *Yevropeiski perspektyvy*, (2), 138-147.
7. Lebedynska, L. D., Remnova, L. M. (2011). *Faktory zabezpechennia finansovoi stiikosti strakhovykh kompanii v hlobalnomu sere dovnyshchi* [Factors providing financial stability of insurance companies in the global environment]. *Chernihivskiyi naukovyi chasopys Chernihivskoho derzhavnogo instytutu ekonomiky i upravlinnia. Ser. 1: Ekonomika i upravlinnia*, (1), 113-120.
8. Lytvyn, A. V. (2013). *Porivniannia pidkhodiv do otsinky finansovoi stiikosti strakhovykh kompanii* [Comparison of approaches to assessing the financial stability of insurance companies]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky*, (146), 68-73.
9. Serhiienko, O. V. (2011). *Mistse strakhovoho taryfu u zabezpechenni finansovoi stiikosti strakhovoi kompanii* [Place of insurance rates in providing of financial stability of insurance company]. *Efektivna ekonomika*, (8). Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=652>
10. Tkachenko, N. V. (2010). *Finansova stiikist strakhovykh kompanii v umovakh hlobalizatsii* [Financial stability of insurance companies in the conditions of globalization]. *Finansy Ukrainy*, (3), 82-91.